

AEZ301 Hayat Bilgisi Öğretimi

Hayat Bilgisi Öğretim Programının

Değerler Açısından İncelenmesi

Dr. Fehmi Demir

Siirt Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü

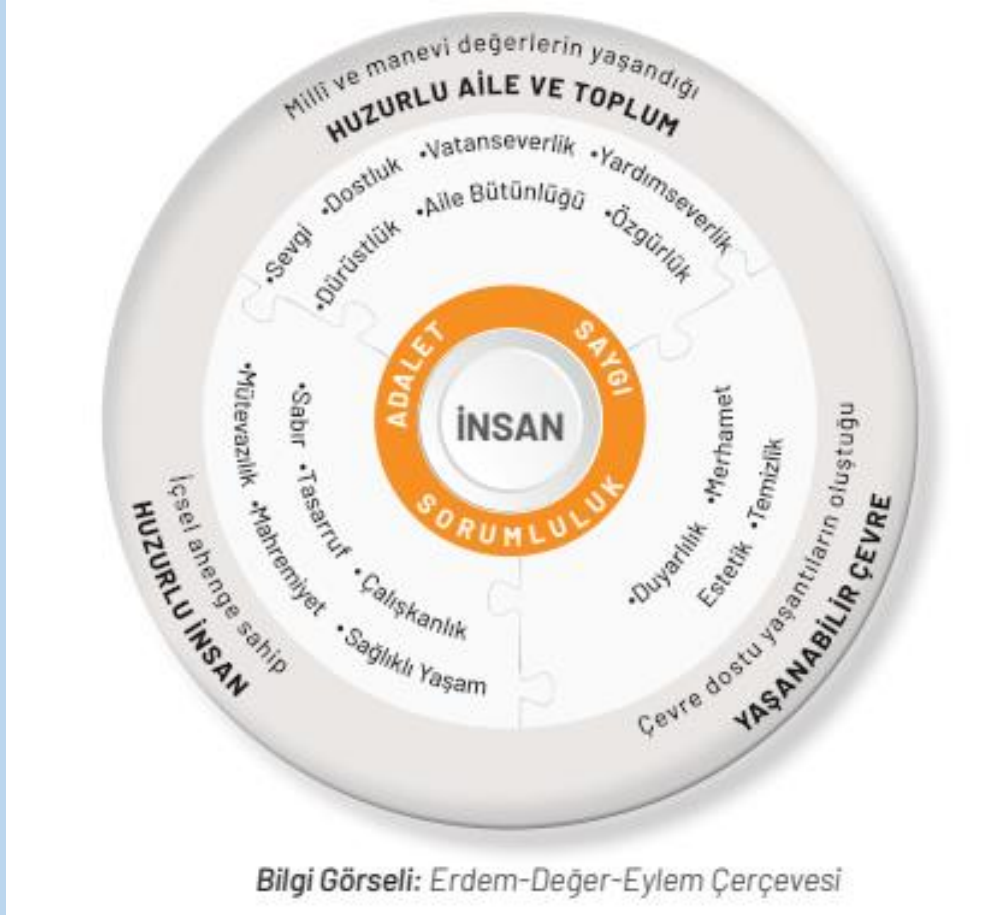
BECERİLER

DEĞERLER

KAVRAMLAR

ÖĞRENME
ÇIKTILARI

Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi

- Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde kişiyi erdemlere ulaştıran ve dahası eylemleri aracılığıyla gözlemlenebilen değerler, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ile kavramsallaştırılmaktadır.
- Modelin ana hedefi; eylemlerden değerlere, değerlerden erdemli insana, erdemli insandan ise nihai hedef olan "Huzurlu Aile ve Toplum" ile "Yaşanabilir Çevrede Huzurlu İnsan"a ulaşmaktır.

Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi

- Erdemler, eğitim-öğretim etkinlikleri sonucunda kişiye kazandırılması hedeflenen kişiliğin güçlü yanlarını ifade etmektedir. Bu erdemlere kişiler yaşantıları sonucu geliştirdikleri değerler aracılığıyla ulaşabilmektedir. Kişinin sahip olduğu değerler ise eylemlerinde kendini göstermektedir.

Erdem-Değer-Eylem

- Değerler ünite/tema/öğrenme alanı ile tutarlı biçimde **öğrenme-öğretme yaşantılarında** ele alınmaktadır.
- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ile kendini ve çevresini tanıyan, sağlıklı ve güvenli bir yaşam süren, ailenin önemini ve **toplumun değerlerini özümseyen**, yaşadığı yeri ve ülkesini seven, çevresine ve doğaya karşı duyarlı, bilim ve sanatı önemseyen, araştırmacı, üretken, millî bilince ve **manevi değerlere sahip bireylerin** yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

Erdem-Değer-Eylem

- Programda hayat bilgisi dersinde değerler eğitimi ön plana çıkarılarak millî ve manevi değerler içerikte **uygulamalı olarak** işlenmiştir.

- Alt Amaçlarda Değerler

14. Millî ve manevi değerleri yaşamlarına yansıtma

HBÖP'da Yer Alan Değerler

D1. Adalet

D2. Aile Bütünlüğü

D3. Çalışkanlık

D4. Dostluk

D5. Duyarlılık

D6. Dürüstlük

D7. Estetik

D8. Mahremiyet

D9. Merhamet

D10. Mütevazılık

D11. Özgürlük

D12. Sabır

D13. Sağlıklı Yaşam

D14. Saygı

D15. Sevgi

D16. Sorumluluk

D17. Tasarruf

D18. Temizlik

D19. Vatanseverlik

D20. Yardımseverlik

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D1 Adalet Hak ve özgürlükleri, eşitliği, etik davranmayı, hakkaniyeti, ön yargısızlığı, ölçülülüğü ve liyakati kapsar	D1.1. Hak ve özgürlüklerini bilmek ve korumak	<p>D1.1.1. Her insanın yaşama, eğitim alma, sağlık hizmeti alma hakkı; din ve vicdan hürriyeti gibi temel hak ve özgürlüklere sahip olduğunu kabul eder.</p> <p>D1.1.2. Hakkını aramanın meşru yollarını bilir.</p> <p>D1.1.3. Ailede, okulda, toplumda hak ve özgürlükleri ile ilgili sorunlara çözüm arar.</p> <p>D1.1.4. Kendi hak ve özgürlüklerini uygun şekilde kullanır.</p> <p>D1.1.5. Hak ve özgürlüklerinden yararlanırken diğer insanların haklarını da savunur.</p> <p>D1.1.6. Toplumsal hayatta kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğunu bilir.</p> <p>D1.1.7. İnsanları sahip oldukları fiziksel özellik, sosyoekonomik düzey, etnik köken, inanç gibi özelliklerine göre ayırmadan tutum ve davranışlarına göre değerlendirir.</p>
	D1.2. Hakkaniyetli davranmak	<p>D1.2.1. Toplumsal karar alma süreçlerinde farklı görüşler olabileceğini kabul eder.</p> <p>D1.2.2. Hakkı olmayanı verilse dahi almaz.</p> <p>D1.2.3. Haksızlıkların düzeltilmesi konusunda kararlı davranır.</p> <p>D1.2.4. İnsan ilişkilerinde yakınlık, menfaat, ön yargı vb. gözetmeksizin tarafsız davranır.</p> <p>D1.2.5. Görev ve sorumluluklarını kuralına uygun olarak yerine getirir.</p> <p>D1.2.6. Bireysel farklılıkların haklardan yararlanmaya engel olmaması gerektiğini bilir.</p> <p>D1.2.7. Görev, sorumluluk ve ödül paylaşımında adil davranır.</p>

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D2 Aile Bütünlüğü Aile içi iletişim ve iş birliğini güçlendirmeyi, ailede sorumlulukları yerine getirmeyi, aileyle vakit geçirmeyi; saygı, sevgi ve güvene dayalı ilişkiler kurmayı kapsar.	D2.1. Aile birliğine önem vermek	D2.1.1. Aile birliğinin sağlanması için karşılıklı saygı, sevgi ve güvenin gerekli olduğunu bilir. D2.1.2. Aile kurumunun önemini benimseyerek devamlılığı için çaba gösterir. D2.1.3. Aile bağlarına zarar verebilecek davranışlardan kaçınır. D2.1.4. Aileye ait olma duygusunu ve aile bağlarını geliştirir. D2.1.5. Aile fertlerinin aile bütünlüğünü korumadaki rolünü açıklar. D2.1.6. Aile içi mahremiyeti korur. D2.1.7. Ülkesinin geleceği için aile ve nüfusun önemini bilir.
	D2.2. Aile içi dayanışma göstermek	D2.2.1. Aile fertlerinin birbirine destek olması gerektiğini fark eder. D2.2.2. Duygu ve düşüncelerini, öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşmaya istekli olur. D2.2.3. Aile üyelerinin sevinç ve üzüntülerini paylaşır. D2.2.4. Ailede yaşanan problemlere çözüm yolları üretir
	D2.3. Aile içi iletişimi güçlendirmek	D2.3.1. Aile ilişkilerine önem verir. D2.3.2. Aile içi etkili iletişimin sağlayacağı yararları fark eder. D2.3.3. Ailece yapılan yemek, piknik, oyun, akraba ziyareti, tatil gibi etkinliklere katılmaya istekli olur. D2.3.4. Saygı ve sevgi temelli bir iletişimin aile huzuruna katkıda bulunacağını savunur. D2.3.5. Aileyi ilgilendiren kararlarda tüm aile fertlerinin görüşlerini almaya önem verir. D2.3.6. Aile bağlarını güçlendirmek için mizahı bir araç olarak kullanır. D2.3.7. Anne, baba ve aile büyüklerine hürmet gösterir. D2.3.8. Karar alırken ailesiyle istişare eder.
	D2.4. Aile içi sorumlulukları yerine getirmek	D2.4.1. Aile içinde iş birliği yapmanın önemini fark eder. D2.4.2. Aile içi görevleri yerine getirmenin önemini fark eder. D2.4.3. Aile içindeki görev ve sorumluluklarını en iyi şekilde ve zamanında yapar.

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
<p>D3 Çalışkanlık</p> <p>Disiplinli, planlı ve istikrarlı olmayı; bilimselliğe önem vermeyi, iç motivasyon ve öz denetim sahibi olmayı, hayat boyu öğrenmeyi, görev ve sorumluluk üstlenmeyi kapsar</p>	D3.1. Azimli olmak	<p>D3.1.1. Hırs ve azim arasındaki farkı ayırt eder.</p> <p>D3.1.2. Gayretli olmanın hedeflere ulaşma üzerindeki etkisini fark eder.</p> <p>D3.1.3. Disiplinli ve istikrarlı çalışma alışkanlıkları geliştirir.</p> <p>D3.1.4. Zorlukları aşmak için gayret gösterir.</p> <p>D3.1.5. İçsel motivasyon yollarını (ilgi, merak, gelişim, özerklik, keşif) geliştirir.</p> <p>D3.1.6. İstek ve motivasyonunu artıracak amaçlar belirler.</p> <p>D3.1.7. Yenilgi ve başarısızlıklarında tekrar deneme gücünü kendinde bulur.</p>
	D3.2. Planlı olmak	<p>D3.2.1. Düzenli çalışmanın başarı üzerindeki etkisini fark eder.</p> <p>D3.2.2. Açık ve ulaşılabilir hedefler belirler.</p> <p>D3.2.3. Görev ve sorumlulukları yerine getirmek için etkili bir yol haritası çizer.</p> <p>D3.2.4. Hedeflere ulaşmak için hazırladığı planı uygular.</p> <p>D3.2.5. Zamanı etkili bir şekilde yönetir.</p> <p>D3.2.6. Hedef ve planları gerektiğinde yeniden düzenler.</p>
	D3.3. Araştırmacı ve sorgulayıcı olmak	<p>D3.3.1. Bilimsel gelişim için merak duygusunu kullanarak takip etmesi gerektiğini fark eder.</p> <p>D3.3.2. Doğru ve güvenilir bilgiyi ayırt eder.</p> <p>D3.3.3. Güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilir.</p> <p>D3.3.4. Edindiği bilgileri eleştirel bakış açısıyla değerlendirir.</p> <p>D3.3.5. Yaratıcılığını geliştirecek faaliyetlere katılır.</p> <p>D3.3.6. Çeşitli fikir, argüman ve yeni bilgilere açık olur.</p> <p>D3.3.7. Ödev ve sorumluluklarını akademik dürüstlüğe uygun şekilde yerine getirir.</p> <p>D3.3.8. Bilim, sanayi ve teknoloji alanındaki güncel gelişmeleri takip eder.</p>
	D2.4. Aile içi sorumlulukları yerine getirmek	<p>D3.4.1. Grupla çalışma becerisi sergiler.</p> <p>D3.4.2. Sosyal sorumluluk ve toplum hizmeti çalışmalarında aktif görev alır.</p> <p>D3.4.3. Kendine uygun görevleri almaya istekli olur.</p> <p>D3.4.4. Kişisel ve grup içi etkinliklerde sorumluluklarını yerine getirir.</p>

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
<p>D4 DOSTLUK</p> <p>Sosyal ilişkilerde duyarlılık göstermeyi dayanışma içinde olmayı; etkili iletişimle sevgi, saygı ve güvene dayalı ilişkiler kurmayı; nitelikli vakit geçirmeyi ve evrensel bağ kurmayı kapsar.</p>	<p>D4.1. Arkadaşlarına destek olmak</p>	<p>D4.1.1. İyi ve kötü zamanlarında arkadaşlarına destek olur. D4.1.2. Arkadaşlarının sorunlarını çözmek için çaba gösterir. D4.1.3. Ortak hedeflere ulaşmak için arkadaşlarıyla dayanışma içinde olur. D4.1.4. İhtiyaç duyduğunda arkadaşlarından yardım ister. D4.1.5. Arkadaşlarının bireysel gelişimini ve hedeflerini destekler. D4.1.6. Arkadaşlarını iyiliğe teşvik ederek onları kötülüklerden uzaklaştırmaya çalışır.</p>

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D5 DUYARLILIK Kendisine, içinde yaşadığı topluma, kültürel zenginliklere, tüm varlıklara değer vermeyi; sürdürülebilirliği önemsemeyi ve afetlere karşı hazırlıklı olmayı kapsar.	D5.1. İnsana ve topluma değer vermek	D5.1.1. İnsanlara nazik davranır. D5.1.2. Kendi istekleri ile diğer insanların istekleri arasında denge oluşturur. D5.1.3. Sosyal ilişkilerinde sabırlı ve anlayışlı olmaya gayret eder. D5.1.4. Yaşlıların ve özel gereksinimli kişilerin toplumsal hayata etkin katılımını destekler. D5.1.5. Toplumsal sorunların çözümünde sorumluluk üstlenir. D5.1.6. Şiddetin önlenmesinde sorumluluk alır. D5.1.7. Şiddetin her türüne karşı çıkar. D5.1.8. Kendisine yapılmasını istemediği davranışları başkalarına yapmaz.
	D5.2. Çevreye ve canlılara değer vermek	D5.2.1. Çevre sorunlarına yol açabilecek davranışlardan kaçınır. D5.2.2. Temiz enerji kaynaklarının kullanımını önemser. D5.2.3. Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için atık yönetimini önemser. D5.2.4. Tüketim tercihlerini sürdürülebilirliğe katkıda bulunacak şekilde yapar. D5.2.5. Tüm canlıların haklarını korur. D5.2.6. Çevresinde yaşayan canlı türlerini tanımaya istekli olur. D5.2.7. Çevresini korumak ve güzelleştirmek için girişimlerde bulunur.
	D5.3. Afet bilincine sahip olmak	D5.3.1. Afet ve acil durumların her an her yerde gerçekleşebileceğini bilir. D5.3.2. Afet ve acil durumların neden olduğu riskleri ve bu riskleri azaltmak için alınabilecek önlemleri bilir. D5.3.3. Afet öncesi, esnası ve sonrasında yapılması gerekenlerin farkında olur. D5.3.4. Afetlerin neden olduğu stres ve kaygıyı yönetmeye yönelik çalışmalar yapar. D5.3.5. Afet durumlarında ulaşabildiği insanlara ve diğer canlılara yardımcı olur. D5.3.6. Afet sonrası toplumsal dayanışmaya katkıda bulunur

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D6 DÜRÜSTLÜK Söz ve davranışlarında tutarlı, doğru ve güvenilir olmayı kapsar.	D6.1. Samimi olmak	D6.1.1. Üzerine düşen görevleri kuralına uygun olarak yerine getirir. D6.1.2. Bilgi ve tecrübesini toplumun yararı için kullanır. D6.1.3. Sosyal ilişkilerde tarafsız davranır. D6.1.4. Dürüstlük değerinin toplum hayatında yaygınlaşması için harekete geçer. D6.1.5. Karşılaştığı ikilem durumlarında iyi niyetli ve doğru sözlü davranır. D6.1.6. Kişisel çıkar gözetmeksizin doğruları söyler.
	D6.2. Doğru ve güvenilir olmak	D6.2.1. Duygu ve düşüncelerini açıkça ifade eder. D6.2.2. Söz, inanç ve davranışlarında tutarlı olur. D6.2.3. Kendisine emanet edilenlere sahip çıkar. D6.2.4. Söz verdiği işleri zamanında ve eksiksiz yapar. D6.2.5. Her koşulda doğru olmaya dikkat eder. D6.2.6. Yaşamında yalan, hile ve aldatmaya başvurmaz. D6.2.7. İnsanların arkasından, duyduklarında onları rahatsız edecek şekilde konuşmaz.

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
<p>D7 ESTETİK</p> <p>Sanatsal bakış açısı kazanmayı, sanatsal ve kültürel varlığı koruyup zenginleştirmeyi, doğal güzelliklerin ve çevrenin korunması ile ilgili duyarlı olmayı ve sorumluluk üstlenmeyi, estetik aracılığıyla özgün üretkenliği ve ruhsal gelişimi desteklemeyi, sanatı hayatın bir parçası hâline getirmeyi kapsar.</p>	<p>D7.1. Duyusal derinliği anlamak</p> <hr/> <p>D7.2. Üretkenliği ve ruhsal gelişimi desteklemek</p>	<p>D7.1.1. Estetik ile ilgili güzellik, sanat, uyum, simetri, özgünlük, zevk, denge ve eleştiri gibi kavramları açıklar.</p> <p>D7.1.2. Estetiğin sanat ve doğada önemli bir yere sahip olduğunu fark eder.</p> <p>D7.1.3. Renk, desen, doku gibi duyuşal özelliklerin estetik algı ile ilişkisini fark eder.</p> <p>D7.1.4. Güzelliğin göreceli olduğunu fark eder.</p> <p>D7.1.5. Sanat eserini kendi deneyim ve değerleriyle ilişkilendirerek yorumlar.</p> <p>D7.1.6. Sanat eserlerini inceleyerek sanatçıyla ilgili çıkarımlarda bulunur.</p> <p>D7.1.7. Estetik açıdan nitelikli tasarımları ve çevresel güzellikleri takdir eder.</p> <hr/> <p>D7.2.1. İnsanın ruhsal esenliğine sanatın etkisini fark eder.</p> <p>D7.2.2. Çevresindeki doğal güzelliklerin ve sanatsal öğelerin kişiliğine etkilerini değerlendirir.</p> <p>D7.2.3. Sanat eserleriyle donatılmış bir çevrenin insanın gelişimine ve olgunlaşmasına katkı sağlayacağını fark eder.</p> <p>D7.2.4. Estetik bakış açısıyla özgün eserler ortaya koyar.</p>

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D8 MAHREMİYET	D8.1. Kişisel özgürlük alanını korumak	
Kendisinin, ailesinin ve başkalarının kişisel alanını ve bilgilerini korumayı; başkalarının özgürlüklerini ihlal etmemeyi, kişisel sınırlarına saygı duymayı ve millî ve manevi değerlerde mahremiyetin sınırlarını kapsar.	D8.2. Kişisel bilgilerin gizliliğini korumak	
	D8.3. Aile içi ilişkilerde özel alanı dikkate almak	
	D8.4. Sosyal ilişkilerde kişisel alanları korumak	

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D9 MERHAMET	D9.1. Vicdanlı olmak	
İnsanlara ve diğer canlılara karşı vicdanlı, şefkatli, sevgi dolu, duyarlı ve sorumlu olmayı kapsar.	D9.2. Şefkatli olmak	
	D9.3. İnsanı ve doğayı sevmek	

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D10 MÜTEVAZILIK	D10.1. Kendini tanımak	
	D10.2. Gösteriş ve övünmekten kaçınmak	
	D10.3. İnsan ilişkilerinde yapıcı olmak	
Kendini bilmeyi; gösteriştten ve kibirden uzak, sade, sabırlı, saygılı, duyarlı ve yapıcı olmayı kapsar.		

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D11 ÖZGÜRLÜK	D11.1. Cesaretli ve girişimci olmak	
	D11.2. Kararlı olmak	
	D11.3. Kişisel ve toplumsal haklara saygı göstermek	
Cesur, girişimci ve kararlı olmayı; özgürlüklerini kullanırken kişisel ve toplumsal haklara saygı göstermeyi, kapsar.		

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D12 SABIR	D12.1. Olumlu bakış açısına sahip olmak	
Olumlu bakış açısına sahip olmayı, zor ve kötü durumlara karşı dayanmayı, istikrarlı davranmayı, süreci yönetmeyi, sorumlulukları yerine getirmeyi; duygu, düşünce ve eylemleri kontrol etmeyi kapsar.	D12.2. Düşünce, duygu ve davranışlarında kontrollü olmak	
	D12.3. İstikrarlı olmak	

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D13 SAĞLIKLI YAŞAM	D13.1. Yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenmek	
Yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenmeyi; sosyal ve sportif etkinliklere katılmayı, bağımlılıktan kaçınmayı, bağımlılıkla mücadele etmeyi ve insan sağlığını önemsemeyi kapsar.	D13.2. Sosyal ve sportif etkinliklere katılmak	
	D13.3. Bağımlılıktan kaçınmak ve bağımlılıkla mücadele etmek	
	D13.4. İnsan sağlığını önemsemek	

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D14 SAYGI	D14.1. Nezaketli olmak	
Nazik olmayı, ilkeli davranmayı, empati ve etkili iletişim kurmayı, sağlıklı yaşamayı; kendisine, çevresine, millî ve manevi değerlere önem vermeyi kapsar.	D14.2. Kendisine saygı duymak	
	D14.3. Çevresine, millî ve manevi değerlerine saygı duymak	

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D15 SEVGİ Ailesine, dostlarına ve ülkesine karşı vefalı, dürüst, sadık ve özverili olmayı; barışçıl bakış açısına sahip olmayı; misafirperverliği, doğaya ve bütün canlılara karşı merhametli davranmayı kapsar	D15.1. Anlayışlı ve barışçıl olmak	
	D15.2. Vefalı olmak	
	D15.3. Sadakatli olmak	
	D15.4. Özverili olmak	
	D15.5. Misafirperverlik	

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D16 SORUMLULUK Kendisine ve çevresine karşı görevlerini tam ve zamanında yerine getirmeyi; duygu, düşünce ve eylemlerinin sonucunu kabul etmeyi kapsar.	D16.1. Kendine karşı görevlerini yerine getirmek	
	D16.2. Topluma karşı görevlerini yerine getirmek	
	D16.3. Görev bilincine sahip olmak	

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D17 TASARRUF	D17.1. Bilinçli tüketici olmak	
Maddi kaynakları planlı ve kontrollü harcamayı, israftan kaçınmayı, tutumlu olmayı, birikim yapmayı, sahip olduklarının değerini bilmeyi ve bilinçli tüketici olmayı kapsar.	D17.2. İsraftan kaçınmak	
	D17.3. Sahip olduklarının değerini bilmek	

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D18 TEMİZLİK	D18.1. Kişisel temizlik ve bakımına önem vermek	
Kişisel temizlik ve bakıma dikkat ederek kendisine ve topluma saygı duymayı, yaşadığı ortamın ve çevrenin temizliğine önem vererek toplumdaki genel yaşam kalitesine ve sürdürülebilirliğe katkıda bulunmayı kapsar.	D18.2. Yaşadığı ortamın temizliğine dikkat etmek	
	D18.3. Çevresel temizliğe ve sürdürülebilirliğe önem vermek	

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D19 VATANSEVERLİK	D19.1. Millî bilinç sahibi olmak	
Millî, manevi, insani, kültürel değerleri ve ülke varlıklarını korumayı, sevmeyi ve onlara saygı duymayı; bağımsızlığa önem vermeyi, ülkesi için sorumluluk almayı kapsar.	D19.2. Millî kimliğini tanımak	
	D19.3. Ülke varlıklarına sahip çıkmak	
	D19.4. Bağımsızlığı korumak	

Değer	Eylem	Süreç Bileşenleri
D20 YARDIMSEVERLİK	D20.1. Cömert olmak	
İnsanlara ve canlılara duyarlı olmayı, onları sevmeyi, onlara merhamet etmeyi, cömertliği, dayanışmayı, fedakârlık yapmayı, iyiliksever olmayı kapsar.	D20.2. Dayanışma ve fedakârlık göstermek	
	D20.3. İyiliksever olmak	
	D20.4. Gönüllü olmak	

Yararlanılan Kaynaklar

MEB. (2024). Hayat bilgisi öğretim programı. Ankara.

MEB. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modeli öğretim programları ortak metni. Ankara